

JURIDISKA INSTITUTIONEN
VID
HANDELSHÖGSKOLAN I GÖTEBORG

Mathilda Segerstad

Ansvar för förorenad mark

En komparativ studie av reglerna i Sverige
och Storbritannien

Examensarbete
20 poäng

Lena Gipperth

Miljörätt

Innehållsförteckning

Förord	1
1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och avgränsningar	1
1.3 Frågeställningar	1
1.4 Metod	1
1.5 Material	1
1.6 Disposition	1
2 Beskrivning av den svenska lagstiftningen.....	1
2.1 Miljöbalkens regler om efterbehandlingsansvar.....	1
2.2 Genomförandet av kraven	1
2.3 Slutsatser avseende miljöbalkens regler	1
3 Allmänt om det brittiska rättssystemet	1
3.1 Environmental Protection Act Part IIA.....	1
3.2 Ansvaret för efterbehandling.....	1
3.3 Genomförandet av kraven	1
3.4 Slutsatser avseende reglerna i EPA Part IIA	1
4 Målsättning för efterbehandlingsarbetet	1
4.1 Storbritannien och “Suitable for use”	1
4.2 Sverige och miljömålen	1
4.3 Diskussion kring de båda ländernas målsättning.....	1
5 Myndigheternas roll i efterbehandlingsarbetet.....	1
5.1 De svenska myndigheternas roll.....	1
5.2 De brittiska myndigheternas roll	1
5.3 Diskussion	1
6 Avslutande kommentar	1
Källförteckning	1

Förord

Jag vill rikta ett varmt tack till min handledare Lena Gipperth, för hennes tålamod och för god handledning vid skrivandet av denna uppsats. Jag vill tacka min syster, Anna Segerstad, för hennes korrekturläsande och värdefulla åsikter. Tack också till Jan Darpö - för inspiration och goda råd, Anna Kölfeldt på Trollhättans kommun - för engagemang och ett gott samarbete, Ida Sjölund på Miljöbron - för uppmuntran och stöd.

Eftersom jag med detta arbete avslutar mina studier vid juridiska institutionen, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, vill jag även ta tillfället i akt och tacka min övriga familj och främst mina barn, Ludvig och Saga. Utan er hade ingenting varit möjligt.

Göteborg 28 maj 2008

Mathilda Segerstad

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Förorenad mark är ett miljöproblem som kommit alltmer i fokus de senaste årtiondena. Till följd av industrialiseringen finns en stor mängd förorenade områden i vår miljö. I Sverige beräknas antalet potentiellt förorenade områden vara ca 80 000.¹ I Storbritannien² uppskattas antalet potentiellt förorenade områden uppgå till minst 100 000.³ Inom Europeiska Unionen uppskattas antal områden som är klart förorenade eller potentiellt förorenade till ca 300 000.⁴ Av siffrorna att döma är det inte uteslutet att antalet förorenade områden inom Europa kommer att stiga kraftigt, allt eftersom kartläggningen fortskrider.

Merparten av de förorenade markområdena härrör från verksamheter som bedrevs innan den moderna miljölagstiftningen kom till. Det kan röra sig om nedlagda industrier, eller deponier, där ämnen som kvicksilver eller PCB lämnats kvar i marken. Risken för att föroreningarna inverkar skadligt på miljön, eller människor, är ett mycket stort miljöproblem.

Att efterbehandla förorenad mark är ofta en kostsam process och det är därför viktigt att kunna slå fast vem det är som skall betala för saneringen. De flesta rättsordningar i Europa har regler som tillämpas när det gäller att bestämma det reparativa ansvaret för efterbehandling av förorenade områden. Den grundläggande principen när det gäller efterbehandlingsansvar, den att förorenaren betalar, är den så kallade Polluter Pays Principle (PPP).⁵ Principen innebär att det är den som förorenar som ska bära kostnaderna för föroreningarna, och de olägenheter dessa kan medföra.

I de flesta länder utmynnar regleringen i en ansvarsutredning, där syftet är att fastställa ansvaret för efterbehandlingen, eller avhjälpandet, av miljöskadorna. Vem som har ansvaret för att en sådan utförs är givetvis av största betydelse när det gäller efterbehandling av förorenade områden. Det är därför av intresse att jämföra hur lagstiftningen är utformad kring ansvar för förorenad mark i olika länder, för att i nästa steg titta närmare på vad det får för konsekvenser för efterbehandlingen av förorenade områden.

1.2 Syfte och avgränsningar

Syftet med min studie är att jämföra och analysera hur myndigheternas roller och ansvarsfördelning är utformat i Storbritanniens och Sveriges när det gäller efterbehandling av förorenad mark. Det finns flera skäl till mitt val av Storbritannien. Det första är ett rent språkmässigt, det är lättare att tolka en lagstiftning på ett språk som man är bekant med. Det andra är att Storbritannien är ett land som industrialiserades tidigt och i stor omfattning, vilket medfört att förorenade markområden är ett stort miljöproblem.

Jag vill visa hur olika rättsliga lösningar påverkar möjligheterna att hantera miljöproblemen vid förorenade områden. Till viss del belyser mitt arbete även en del miljöpolitiska frågor, eftersom de är nära sammankopplade med vilken ambitionsnivå länderna har i sitt efterbehandlingsarbete. Studien omfattar inte en redogörelse hur en ansvarsutredning utförs och utformas. Skälet till det är att en sådan utredning kräver djup insikt i området miljöteknik

---

¹ Lägesbeskrivning av efterbehandlingsarbetet i Sverige, 2007, Naturvårdsverket, 2008-02-21.

² Med Storbritannien avses England och Wales. Av stilistiska skäl används både England och Storbritannien i den följande framställningen.

³ Dealing with contaminated land, Environmental Agency, 2002, s 3.

⁴ Michanek, G och Zetterberg, C, s 270, 2008.

⁵ Principen är en av de 27 grundläggande principerna i Rio-deklaration och finns även i EG-fördraget (art.174).

och som student saknar jag, än så länge, den omfattning av kunskaper som krävs för att genomföra en analys av vikt.

Eftersom båda ländernas lagstiftning avseende efterbehandlingsansvaret är av förvaltningsrättslig karaktär har jag inte ansett det nödvändigt att ingående behandla ländernas olika rättstraditioner. Jag har inte heller behandlat de skadeståndsrättsliga reglerna och deras förhållande till det förvaltningsrättsliga.⁶ Jag har valt att fokusera på historiska miljöskulder, eftersom ansvarsfrågan är mer problematisk i de fallen. Den engelska lagstiftningen reviderades och utökades 2006 för att även omfatta miljöskador relaterade till radioaktivitet. Jag har inte behandlat dessa regler i min studie eftersom det hade gjort materialet alltför överskådligt.

1.3 Frågeställningar

De frågeställningar jag har för avsikt att behandla i min uppsats är:

1. Vilka myndigheter har ansvar för efterbehandling av förorenad mark i Sverige respektive Storbritannien?
2. Vilka ansvarsområden har dessa myndigheter när det gäller efterbehandlingsarbetet och vad får det för konsekvenser när det gäller förorenade områden?
3. Vilken ambitionsnivå har de båda länderna när det gäller efterbehandling av förorenade mark?

1.4 Metod

Studien har genomförts med hjälp av traditionell juridisk metod. Således har jag *definierat, jämfört och diskuterat* mina frågeställningar utifrån ett traditionellt juridiskt tillvägagångssätt. Jag har studerat lagtext, förarbeten, praxis och doktrin i syfte att beskriva rättsläget i Sverige och Storbritannien. Eftersom det brittiska regelverket innefattar även allmänna råd och föreskrifter har jag också studerat dessa.

Eftersom jag i mitt arbete utgår från hur lagstiftningen hanterar ett miljöproblem, det vill säga förorenad mark, kan min metod också sägas vara miljörettslig. Syftet bakom miljörettslig lagstiftning och tillämpning är i regel främjandet av en hållbar utveckling, eller i vart fall långsiktig hushållning, och miljöskydd. Miljörettslig metod kan bestå i att undersöka rätten och rättstillämpningen utifrån ett miljökonsekvensperspektiv. I enlighet med det har jag undersökt vilka konsekvenser lagstiftningen får när det gäller vissa delar av efterbehandlingsarbetet i Sverige och Storbritannien.⁷

Min metod har också ett komparativt inslag vilket innebär att jag det andra steget har jämfört regelverken i de båda länderna med fokus på mina frågeställningar. Min jämförelse har i enlighet med det utgått ifrån myndigheternas ansvarsområden. I det tredje och avslutande steget har jag är summerat och diskuterat mina slutsatser.

I vissa avsnitt har jag avstått ifrån att översätta engelska fraser och uttryck för att inte förvanska betydelsen av dessa. Jag antar vidare att läsaren är bevandrad i det engelska språket och därför kan tolka innebörden. Alla kursiveringar är gjorda av mig.

1.5 Material

I den teoretiska delen där jag beskriver Sveriges lagstiftning har jag studerat lagstiftning, förarbeten och doktrin. I den del som behandlar den brittiska lagstiftningen har jag studerat

---

⁶ Jan Darpö behandlar frågeställningen utförligt i sin avhandling *Eftertanke och förutseende*, 2001.

⁷ Westerlund, S, 2003, s 31.

lagstiftning, föreskrifter samt allmänna råd. Jag har haft stort stöd i Jan Darpös avhandling från 2001, när det gäller förståelsen av det engelska systemet.

I min komparativa analys har jag dessutom hämtat mycket information från lokala och statliga myndigheters hemsidor för att få tillgång till aktuell information. För att få inblick i efterbehandlingsarbetet i de båda länderna har jag studerat rapporter och skrivelser från både statliga och lokala myndigheter. Jag har dessutom haft nytta av artiklar skrivna av praktiserande jurister och kunniga på efterbehandlingsområdet. Jag har också fått tillfälle att göra ett projektarbete gällande ansvarsutredningar i samarbete med Miljöbron.⁸ Projektet rörde efterbehandlingsansvar för ett förorenat markområde i Trollhättans kommun och gav mig inblick i hur en ansvarsutredning kan utformas. Jag har haft stor nytta av dessa erfarenheter i arbetet med denna studie.

De brittiska artiklar jag har använt mig av är skrivna av praktiserande miljörättsjurister, varvid jag förutsätter att de är kunniga på området. Merparten av dem är nyligen publicerade. Jag har uteslutande använt mig av hemsidor på Internet som är utgivna av statliga myndigheter och finner ingen anledning att ifrågasätta innehållet i dessa.

1.6 Disposition

Jag inleder min uppsats med att översiktligt beskriva Sveriges och Storbritanniens regler när det gäller ansvar för förorenade områden, i kapitel 2 och 3. Detta för att ge en teoretisk bakgrund om hur lagstiftningen är uppbyggd kring ansvar för efterbehandling av förorenade mark. Båda kapitlen avslutas med en kort summering.

Kapitel 4 inleds med en genomgång av de olika ländernas målsättning med efterbehandlingsarbetet i syfte att kunna göra en rättvis jämförelse i det följande. Kapitlet avslutas med en diskussion.

I kapitel 5 jämför jag myndigheternas ansvarsfördelning i de båda länderna. Även detta kapitel avslutas med en diskussion. I det sjätte och avslutande kapitlet summerar och diskuterar jag mina slutsatser.

---

⁸ Miljöbron är en ideell organisation som syftar till att stödja arbetet med miljö och hållbar utveckling i små och medelstora företag. Dessutom syftar projektet till att erbjuda studenter en möjlighet att komma i direktkontakt med företag och få personliga erfarenheter av arbete i näringslivet. www.miljobron.se

2 Beskrivning av den svenska lagstiftningen

Miljöproblemen med föroreningar i mark och vatten började uppmärksammas på allvar i Sverige i början av 1970-talet. Tio år senare stod det klart att 1969 års miljöskyddslag (ML) inte var konstruerad för att kunna tillämpas på de miljöproblem som uppstått till följd av industrialiseringen. Det stod klart att den svenska miljölagstiftningen inte var systematiskt uppbyggd och att en översyn av reglerna var nödvändig.⁹

Lagreformen resulterade i dagens miljöbalk som trädde i kraft 1 januari, 1999. Miljöbalken är en bred miljöregim och behandlar alla slags verksamheter och störningsformer. Innan reformen utgjorde sexton miljölagar det regelverk som tog sikte på miljörettsliga frågor. Det offentligt grundade ansvaret för förorenad mark tar sin utgångspunkt i 2 kap. och 10 kap. Dessa regler behandlar det ansvar som den enskilde förorenaren har gentemot det allmänna att avhjälpa skador som uppkommit på grund av hans verksamhet.

2.1 Miljöbalkens regler om efterbehandlingsansvar

2.1.1 Ansvarsregeln

Grundregeln om reparativt miljöansvar, den så kallade *ansvarsregeln*, finns i 2 kap 8 § miljöbalken;

”Alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. I den mån det föreskrivs i denna balk kan istället skyldighet att ersätta skadan eller olägenheten uppkomma.”

Den viktigaste funktionen i ansvarsregeln är att se till att förorenade områden efterbehandlas, men regeln omfattar även andra fysiska skador i naturen, till exempel bullrande verksamhet eller strålning. Skyldigheten att avhjälpa skador kvarstår till dess att dessa upphört, oavsett om verksamheten överlåtits eller avslutats. Ansvaret kan mynna ut i skyldighet att sanera ett förorenat område eller i att verksamhetsutövaren får ett ekonomiskt ansvar för avhjälpan av skador. Omfattningen av ansvaret ska dock alltid föregås av en skälighetsbedömning enligt 10 kap. 4 § miljöbalken.¹⁰

Ansvarsregeln är en av miljöbalkens allmänna hänsynsregler, vilka anger de grundläggande materiella miljökraven. För att miljöbalkens övergripande mål, en hållbar utveckling, skall kunna uppnås krävs riktlinjer om vad som krävs för att skydda miljön. Reglerna i 2 kap. syftar till att klargöra vilka krav som ställs på verksamhetsutövaren, och även på dem som utför enstaka åtgärder som har betydelse för miljön. De åtgärder som kan bli aktuella ska bedömas mot bakgrund av det allmänna syftet med miljöbalken och hänsynsreglerna.¹¹

2.1.2 Föroreningsskador och miljöskador

Med *föroreningsskada* avses en miljöskada som genom förorening av ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.¹²

⁹ Darpö, J, 2003, s 15.

¹⁰ Michanek, G och Zetterberg, C, 2008, s 144ff.

¹¹ A.a.s 113.

¹² 10 kap. 1§ 1st. MB.

En *allvarlig miljöskada* är en skada som är så allvarlig att den genom förorening av mark utgör en *betydande* risk för människors hälsa, genom påverkan på ett vattenområde eller grundvatten har en betydande negativ effekt på kvaliteten på vattenmiljön.¹³

Vidare är en miljöskada att anse som allvarlig om den i en betydande omfattning skadar eller försvårar bevarandet av en djur- eller växtart, eller livsmiljön för sådana arter som är särskilt skyddade. Skyddet omfattar främst sådana särskilda skyddade områden som avses det s.k. art- och habitatdirektivet¹⁴, fågeldirektivet¹⁵ samt ramvattendirektivet.¹⁶

Tre olika skadetyper definieras särskilt i lagtexten, nämligen skador på den biologiska mångfalden av skyddade arter och skyddade naturliga livsmiljöer, skador på vatten och markskador.¹⁷ För att reglerna om ansvar skall aktualiseras krävs att en föroreningskada kan konstateras, det måste stå klart att det verkligen föreligger en sådan skada.

Det måste också finnas en *risk* för att det förorenade området kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Risken behöver inte vara särskilt stor. Det torde räcka med att det inte kan uteslutas att en skada eller en olägenhet kan uppstå till följd av att föroreningarna kan sprida sig till angränsande områden eller att själva användningen av den förorenade marken kan medföra risker.¹⁸

När en allvarlig miljöskada har uppstått skall verksamhetsutövaren genast vidta de åtgärder som behövs för att förebygga att skadan får spridningseffekter. Sådana akuta åtgärder skall verksamhetsutövaren vidta på eget initiativ. Det krävs inget samråd med tillsynsmyndigheten. Verksamhetsutövaren är dock alltid skyldig att underrätta tillsynsmyndigheten om vad som hänt.¹⁹ Akuta åtgärder lär dock sällan vara tillräckliga för att helt avhjälpa skadan.²⁰

2.1.3 Begreppet verksamhetsutövare

Miljöbalken innehåller ingen särskild definition av begreppet verksamhetsutövare men innebörden av begreppet har behandlats i både doktrin och praxis.²¹ Enligt Darpö bör även tidigare praxis enligt miljöskyddslagen²² fortfarande vara vägledande vid tolkning av begreppet.

Frågan om vem som är att betrakta som verksamhetsutövare är en offentlighetsrättslig bestämning som skall göras utifrån reglerna i 10 kap MB. Denna bedömning är friare än den strikt civilrättsliga, även om man måste beakta de aktiebolagsrättsliga reglerna.²³ När flera aktörer är inblandade i en verksamhet har Koncessionsnämnden i ett flertal beslut menat att den som faktiskt och rättsligt har haft möjlighet att ingripa är att betrakta som verksamhetsutövare.²⁴ Denna tolkning av begreppet vinner ytterligare stöd av i den så kallade Sevesolagen.²⁵ Lagen gäller för verksamheter där farliga ämnen i viss mängd hanteras, och definitionen av begreppet verksamhetsutövare i Sevesolagens 2 § kan därför anses vägledande;

¹³ 10 kap.1§ 2 st.MB.

¹⁴ Rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

¹⁵ Rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar.

¹⁶ Rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

¹⁷ 10 kap.1§ 2.st.MB.

¹⁸ Bjällås, Ulf. Miljöbalken – en kommentar på Internet.

¹⁹ 10 kap. 13§ MB.

²⁰ Prop. 2006/07:95 s 128.

²¹ MÖD 2005:64 och 2006:36.

²² Till exempel KN B 15/95 och KN B 14/97, se Darpö, J, 2003 s. 25ff.

²³ Darpö, J, 2003, s 28.

²⁴ KN 1/92 och 15/95, se vidare diskussion Darpö J, 2003, s. 27.

²⁵ Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Lagen har sin grund i EU:s Sevesodirektiv (96/82/EG).

”Varje fysisk eller juridisk person som driver eller innehar en verksamhet eller anläggning eller som på annat sätt har rätt att fatta avgörande ekonomiska beslut om verksamhetens eller anläggningens tekniska drift. Om flera verksamheter med en gemensam ägare är samlokaliserade, skall dessa anses som en enda verksamhet och den gemensamma ägaren som verksamhetsutövare.”

Vid överlåtelse av en tillståndsgiven verksamhet medföljer alla rättigheter och skyldigheter som är knutna till tillståndet till den nya ägaren, som då blir att betrakta som verksamhetsutövare i miljöbalkens mening. De miljörättsliga plikterna medföljer även i de fall där överlåtelsen sker efter det att verksamheten avslutats.²⁶

2.1.4 Ansvariga i första kretsen

Darpö har beskrivit ansvaret som indelat i två kretsar, där den första innefattar verksamhetsutövaransvaret. Den andra kretsen omfattar det subsidiära ansvaret för markägare.²⁷ Ansvaret för förorenade områden preciseras i miljöbalkens 10 kapitel.²⁸ Den som *bedriver* eller *har bedrivit en verksamhet* eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) är *ansvarig för avhjälpande av skadan* enligt 10 kap. 2 §. Med detta följer att även tidigare verksamhetsutövare omfattas av ansvaret om verksamheten varit i drift efter 1969.

Med uttrycket ”verksamhet” avses hela den industriella verksamheten, inte enbart själva utsläppet eller föroreningen. Viss vägledning när det gäller hur omfattningen av verksamheten skall bedömas kan hämtas ifrån hur tillståndet är utformat.²⁹ Stadgandet utgår ifrån principen ”förorenaren betalar”, som är en allmänt vedertagen princip inom miljöretten.

En annan situation där fastighetsägare i juridisk mening anses vara verksamhetsutövare är i de så kallade *förvaringsfallen*. Om någon förvarar skadligt material på sin fastighet betraktas detta som miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken. Enligt praxis kan miljömyndigheterna kräva att borttagande av det miljöfarliga materialet.³⁰ Det kan till exempel vara fråga om nergrävda tunnor med kemikalier eller annat farligt avfall, där det finns en risk med förvaringen. I dessa fall är utgångspunkten för kraven på skyddsåtgärder t.ex. borttagande av tunnorna, 2 kap. 3 §. Om det är så att tunnorna har läckt och medfört en skada på den omgivande miljön blir 10 kap. 2 § tillämplig. Då grundas kraven på avhjälpande på 10 kap. och fastighetsägaren eller brukaren är att betrakta som verksamhetsutövare i enlighet med detta.³¹

Fastighetsägare och brukare av en fastighet kan i vissa fall betraktas som verksamhetsutövare enligt miljöbalken. Om ett förorenat område skall exploateras så att det finns risk för att gamla föroreningar kan spridas anses exploateringen vara ”miljöfarlig verksamhet” enligt 9 kap. 1 § miljöbalken. Då gäller de preventiva krav på försiktighetsmått som återfinns i miljöbalkens 2 kap. Om verksamheten får tillstånd måste skyddsåtgärder vidtas enligt 2 kap. 3 §, vilket kan innebära att området måste efterbehandlas.³²

---

²⁶ Darpö, J, 2003 s 27.

²⁷ A.a.s 24.

²⁸ Lagstiftningen har till viss del ändrats 1 januari 2007 för att anpassas till det så kallade miljöansvarsdirektivet 2004/35/EEG.

²⁹ Darpö, J, 2003. s 25.

³⁰ Se bland annat RÅ 1997 ref. 12, som var en rättsprövning av Koncessionsnämndens beslut KN B 249/94.

³¹ Michanek, G., och Zetterberg, C., 2008, s 277.

³² A.a.s 274.

2.1.5 Ansvariga i andra kretsen

Om någon verksamhetsutövare inte finns tillgänglig eller inte kan bekosta de nödvändiga åtgärderna kan tillsynsmyndigheten istället vända sig till den som äger eller har ägt det område som behöver efterbehandlas, enligt 10 kap 3 § miljöbalken. Det är således fråga om ett subsidiärt ansvar. För att markägaren skall bli ansvarig krävs att denne vid förvärvet av fastigheten känt till – eller borde ha känt till – att den var förorenad. Denna regel liknar undersökningsplikten enligt jordabalken och innebär att den som köper ett område där misstanke finns om föroreningar måste iaktta försiktighet. För att ansvaret skall kunna gå över till fastighetsägaren måste tillsynsmyndigheten visa att verksamhetsutövaren inte längre existerar eller att denna är i dokumenterad avsaknad av betalningsförmåga.³³

En köpare av en privatbostad svarar emellertid bara för skador som han känt till. Med förvärv avses köp, byte och gåva. I de fall där är fråga om en förorenad byggnad gäller regeln även för den som förvärvat fastigheten där byggnaden är belägen.³⁴ En viktig förutsättning för att ansvar skall kunna utkrävas av en fastighetsägare är att fastigheten anskaffats efter det att miljöbalken trädde i kraft (1/1 1999.) Ansvaret gäller även för tomträttsinnehavare.

2.1.6 Solidariskt ansvar

Det är inte ovanligt att flera verksamhetsutövare har bidragit till att ett område blivit förorenat. Om det är så att flera aktörer anses vara ansvariga enligt 10 kap. 2 § miljöbalken svarar de solidariskt för efterbehandlingen, alternativt för kostnaderna för denna, enligt 10 kap. 6 §.

Rättsläget är oklart när det gäller exakt hur ansvaret skall fördelas mellan verksamhetsutövarna i förhållande till den skälighetsbedömning som görs i anslutning till ansvarsfrågan.³⁵ Fördelningen av ansvaret skall göras utifrån vad som är skäligt i enlighet med 10 kap. 4 § och den viktigaste faktorn vid bedömningen är i vilken mån var och en har bidragit till föroreningarna.³⁶

Regelns främsta funktion är att förbättra miljömyndigheternas möjligheter att åtgärda förorenade områden. Enligt 10 kap. 7 § är även fastighetsägare solidariskt ansvariga för de fall där de ådragit sig ett subsidiärt ansvar för efterbehandling.

2.1.7 Skälighetsbedömningen

Skäligheten har stor betydelse vid tillämpningen av miljöbalken och en bedömning av skäligheten i ansvarsfrågan skall göras i alla ansvarsutredningar. Syftet är att fastställa hur omfattande efterbehandlingsåtgärderna skall vara och vilket ansvar som det är skäligt att ålägga den ansvarige.³⁷

Det första steget i bedömningen skall avgöra vad som är miljömässigt motiverat när det gäller efterbehandlingsåtgärderna.³⁸ Det är främst nyttan av en åtgärd för att skydda miljön som skall vägas mot kostnaden för åtgärden. Inom ramen för denna bedömning bör ställning tas till vilka typer av föroreningar och vilka föroreningsnivåer som bör utlösa åtgärder, hur omfattande efterbehandlingen bör vara och vilka eventuella kvarvarande föroreningsnivåer som kan accepteras.

---

³³ Darpö, J, 2003, s 51.

³⁴ Michanek, G och Zetterberg, C, 2008, s. 279.

³⁵ Av utrymmesskäl hänvisar jag till Michanek G, och Zetterberg C, 2008, s. 281 samt Darpö, 2003, s.35, där frågan diskuteras.

³⁶ Darpö, J, 2003, s.38.

³⁷ Prop.1997/98:45, del 2 s 120.

³⁸ Darpö, J, 2003, s.33.

Det andra steget i bedömningen skall visa adressatens andel av ansvaret. De faktorer som påverkar denna del av bedömningen är den tid som förflutit sedan föroreningarna ägt rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt.³⁹ Bedömningen skall vara objektiv och den ansvariges egna ekonomiska förhållanden skall inte beaktas. Tanken är att ju längre tid som har förflutit sedan den skadegörande handlingen ju mindre ansvar.⁴⁰ Den samlade skälighetsbedömningen kan allt efter omständigheterna leda till fullt, jämkat eller inget ansvar.

Om föroreningen är en allvarlig miljöskada sker en skälighetsbedömning istället enligt 10 kap. 5 §. Även i denna bedömning görs bedömningen i två etapper. Den första syftar till att avgöra om ett avhjälpande behövs ur miljösynpunkt.⁴¹ I nästa etapp avgörs ansvarets omfattning, i denna del ligger bevisbördan på verksamhetsutövaren. Faktorer som tas in i bedömningen är huruvida utsläpp eller andra åtgärder vid tidpunkten av miljöskadan var uttryckligen tillåtna enligt lag eller i ett beslut, till exempel i ett tillståndsvillkor.

Vid allvarliga miljöskador genom förorening av mark skall verksamhetsutövaren utföra eller bekosta det avhjälpande som behövs för att marken inte längre skall utgöra någon betydande risk för människors hälsa.⁴² Avhjälpandeansvaret är mer begränsat enligt denna bestämmelse än vad det är enligt bestämmelserna om föroreningsskador, som utgår från kravet om att undvika skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Efter att man gjort bedömningen av vad som krävs för att avhjälpa en allvarlig miljöskada på mark kan det därför kvarstå ett ansvar enligt 10 kap. 4 § första stycket.⁴³

2.1.8 Tidsgränser för ansvaret

Enligt 8 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken skall ansvarsreglerna i 2 kap. och 10 kap. miljöbalken tillämpas i fråga om miljöfarliga verksamheter som vars faktiska drift pågått efter den 30 juni 1969. Om verksamheten avslutats innan 1969 kan verksamhetsutövaren inte ställas till ansvar för skador som uppstått till följd av denna med hjälp av miljöbalkens regler.

När det gäller preventiva åtgärder enligt 2 kap 3 § miljöbalken finns det ingen tidsgräns att ta hänsyn till.⁴⁴ Som jag nämnde tidigare i avsnitt 2.1.5 ovan, finns det även en tidsgräns när det gäller fastighetsägares subsidiära ansvar. Ansvaret förutsätter att fastigheten förvärvats efter 1 januari, 1999. Ansvaret för miljöskador kan inte bli föremål för preskription.

2.2 Genomförandet av kraven

Miljömyndigheternas möjligheter att genomdriva krav mot de ansvariga utgår från olika kapitel i miljöbalken. När det gäller kontroll av att kravreglerna i 2 kap. iakttas sker det både genom tillståndsplikt - eller anmälningsplikt av större anläggningar (9 och 11 kap), samt genom tillsyn (26 kap.).

När det är fråga om föroreningar från verksamheter som inte bedrivits med tillstånd kan miljömyndigheterna genomdriva kraven på undersökning och efterbehandling genom förelägganden enligt 26 kap 9 § MB. Anledningen till att tillstånd saknas kan vara att verksamheterna påbörjats innan 1942 eller 1969, vilket är tidpunkterna för ikraftträdandet av 8 kap ÄVL och ML. Orsaken kan också vara att verksamheterna endast varit

---

³⁹ Bjällås, U, Miljöbalken- en kommentar på Internet.

⁴⁰ Prop.1997/98:45, del 2 s 120.

⁴¹ Michanek G, och Zetterberg, C, s 288ff.

⁴² 10 kap. 5 § 1 st 2 p. MB.

⁴³ Prop.2006/07:95 s 128.

⁴⁴ Michanek, G, och Zetterberg, C, 2008 s 282 ff.

anmälningspliktiga.⁴⁵ Kraven kan omfatta såväl undersökningar som utredningar, när det gäller områden som misstänks vara förorenade utgår ett föreläggande från 26 kap 22 § MB. Förelägganden kan förenas med vite, som döms ut av miljödomstolen.⁴⁶

För verksamheter som har tillstånd kan de allmänna hänsynsreglerna sägas vara översatta till villkor i tillståndsbeslutet. Det medför att tillsynsmyndigheterna har begränsade möjligheter att meddela förelägganden och att nya krav på verksamheten främst kan ske i form av omprövning av villkor. Det gäller dock endast sådana frågor som är reglerade i tillståndet, övriga frågor kan angripas med hjälp av förelägganden. Ofta är det fråga om verksamheter som har tillstånd enligt den äldre lagstiftningen, och eftersom tillståndet följer med till en ny ägare vid en överlåtelse finns de gamla tillstånden kvar.⁴⁷

2.3 Slutsatser avseende miljöbalkens regler

Miljöbalkens definition av vilka typer av skador som omfattas av ansvarsreglerna är vid och medför att reglerna i sin tur är tillämpliga på en mängd olika skador. Ansvar för efterbehandling av förorenade områden åvilar i första hand verksamhetsutövaren. Verksamhetsutövaransvariet förutsätter att verksamheten varit i drift efter den 30 juni 1969, samt att en skada kan konstateras. Om verksamheten överlåtits till en ny ägare följer miljöansvaret med, förutsatt att det är hela den tillståndspliktiga verksamheten som överläts. Om flera verksamhetsutövare bidragit till föroreningarna kan de bli solidariskt ansvariga.

I vissa fall jämställs förvaring av skadliga ämnen med miljöfarlig verksamhet och därför kan även en fastighetsägare anses vara verksamhetsutövare i juridisk mening (förvaringsfall). Om flera verksamhetsutövare bidragit till föroreningarna kan de bli solidariskt ansvariga.

Ansvar kan bestå i att utföra efterbehandlingen eller i att den ansvarige för stå för de kostnader som denna medför. En bedömning av skäligheten i ansvarsfrågan görs alltid och kan leda till fullt eller jämkat ansvar.

Fastighetsägare kan också bli ansvariga för efterbehandling, om de förvärvat en förorenad fastighet efter den 1 januari 1999. Vidare krävs att de haft vetskap om föroreningen vid förvärvet.

3 Allmänt om det brittiska rättssystemet

Storbritanniens rättssystem skiljer sig på många sätt från det svenska. Den största skillnaden är landets common law system, som är den del av den engelska rättsordningen som skapas genom domstolsavgöranden. Först 1974 fick Storbritannien sin första lag för integrerad miljökontroll, där ”miljön” var ett skyddat intresse.⁴⁸

En annan skillnad av betydelse i sammanhanget är att i England och Wales är åtalsrätten fri, om inte ett undantag finns lagfäst. Till följd av detta har de engelska miljömyndigheterna en lång tradition av åtal i allmän domstol mot miljösyndare.⁴⁹

I Sverige är myndigheterna som bekant hänvisade till att väcka talan i förvaltningsdomstol för att få viten utdömda och vad gäller de straffrättsliga åtalen är det endast åklagaren som kan väcka talan. Storbritannien har inte heller någon utpräglad förvaltningsrätt i den meningen att

---

⁴⁵ Darpö, J, 2003, s 68.

⁴⁶ 26 kap 4 § samt 20 kap 2 § 1st 8 p. MB.

⁴⁷ Darpö, J, 2003, s 69.

⁴⁸ Darpö, J, 2001, s 131.

⁴⁹ A.a.s. 133.

man har en allmän förvaltningslag och särskilda domstolar. Man har dock regler för förvaltningsbeslut och överklagande och det finns en klar gräns mellan civilrätt och offentlig rätt. De regler som behandlar ansvar för förorenad mark är förvaltningsrättsliga.⁵⁰

3.1 Environmental Protection Act Part IIA

The Environmental Protection Act är en ramlagstiftning och detta har medfört den omfattande detaljreglering som återfinns i förordningar, föreskrifter och allmänna råd.⁵¹ Regimen omfattar bland annat tillståndregler för miljöfarliga verksamheter, avfallshantering och buller. Part IIA är en del av Environmental Protection Act som trädde i kraft 1995, och kompletterar de frivilliga möjligheterna till efterbehandling och reglerna för exploatering i plan och bygglagstiftningen.⁵²

De huvudsakliga reglerna som tar sikte på ansvar för efterbehandling av förorenade områden finns i EPA Part II A, section 78A till 78YC. De kompletterande bestämmelserna finns i föreskrifterna ("statutory guidance") samt allmänna råd ("regulations") finns i Circular 01/2006 som är utgivet av the Department for Environment, Food and Rural Affairs, DEFRA.⁵³ Regelverket utökades 2006 och omfattar numera även miljöskador till följd av radioaktivitet.

3.2 Ansvaret för efterbehandling

Enligt EPA Part IIA finns det två kategorier personer som kan bli ansvariga för efterbehandling ("appropriate persons to bear responsibility"). Ansvaret för att efterbehandla ett område vilar i första hand på den eller de som har förorenat marken, dessa går under benämningen "klass A-personer".⁵⁴ Om inga sådana kan åläggas ansvar går detta vidare till den som äger eller brukar marken ("klass-B personer").⁵⁵ Således kan ansvaret delas upp i ansvariga i första och andra kretsen, även enligt den brittiska miljölagstiftningen. Ansvar för efterbehandling skall fastställas för varje substans för sig och utredningen skall visa en ansvarsgrupp ("liability group")⁵⁶ för varje föroreningskedja.⁵⁷

Om flera förorenare bidragit med olika mängder av samma substans, eller om olika substanser bildar en föroreningskedja skall de dela på kostnaden för att sanera området. Ansvaret enligt den engelska miljöretten när det gäller flera förorenare går ut på att kostnaderna fördelas mellan de ansvariga i varje klass. Om någon av dem frias från ansvar får miljömyndigheten stå för hans del. Det gäller även övriga kostnader som inte går att härleda till någon förorenare eller som av annan anledning inte faller på någon bestämd person. Dessa delar kallas ("orphan share") eller ("orphan linkage") beroende på hur många ämnen som finns i den förorenade marken.⁵⁸

3.2.1 Definitionen av förorenade områden

De områden som betecknas som förorenade är enbart sådana som vid nuvarande markanvändning medför en stor risk för människor eller miljö. Således omfattar inte lagstiftningen områden som inte är exploaterade eller ska exploateras, även om dessa är miljöfarliga.

---

⁵⁰ A.a.s. 129.

⁵¹ DEFRA Circular 01/2006 Environmental Protection Act 1990:Part 2A, September 2006.

⁵² Darpö, J, 2001, s 131.

⁵³ Circular 01/2006 omarbetades 2006 för att omfatta miljöskador till följd av radioaktivitet.

⁵⁴ Sec.78F(2) EPA Part II A.

⁵⁵ Sec.78F(4) och (5) EPA Part II A.

⁵⁶ Begreppet "liability group" används även om det bara är en person som är ansvarig.

⁵⁷ Sec.78F(3) EPA Part II A.

⁵⁸ Darpö, J, 2001, s 147.

Ett förorenat område definieras i lagen⁵⁹ som:

“Contaminated land” is any land which appears to the local authority in whose area it is situated to be in such a condition, by reason of substances in, on or under the land, that;

- *significant harm* is being caused or there is a *significant possibility* of such harm being caused; or
- pollution of controlled waters is being, or is likely to be, caused (...)

För att lagen skall vara tillämplig krävs att dessa ämnen orsakar en faktisk och påtaglig skada, eller en betydande risk för en sådan skada. Vattenföreningar eller risk för sådana skador omfattas också av definitionen.⁶⁰

I föreskrifterna anges ytterligare förutsättningar för att ett område skall kunna omfattas av ansvarsreglerna i EPA Part IIA. För det första skall källan (”the pollutant”) identifieras d.v.s. de förorenande ämnena. För det andra skall det skyddsvärda intresset (”the receptor”) fastställas.

Trots att definitionen av skada är omfattande och omfattar alla slags ekologiska skador är det endast vissa intressen som skall beaktas. Dessa är;

- Människors hälsa avseende allvarliga skador eller sjukdom, genetiska eller cancerogena förändringar samt fosterskador eller negativa effekter på fortplantningsförmågan.
- Irreparabla eller andra betydande negativa effekter i speciellt skyddsvärda naturområden och biotoper. De områden som får beaktas anbart sådana som skyddas med stöd av den engelska naturvårdslagstiftningen och EG-rätten.
- Skador på byggnader och andra anläggningar som medför att de inte längre är lämpade för sin nuvarande användning.
- Skador eller sjukdomar som drabbar boskap, jaktbart vilt och fiske samt markens grödor så att de påtagligt minskar i värde. Riktvärdet anges till 20 % värdeminskning.⁶¹

För det tredje, när det gäller att beteckna ett område som förorenat, skall en tänkbar spridningsväg (”the pathway”) från föreningarna till det skyddsvärda intresset visas. Det är tillräckligt att visa en trolig spridningsväg utifrån allmänna vetenskapliga erfarenheter och de förhållanden som råder i området i det enskilda fallet.⁶²

En förutsättning för att ett område skall kunna klassas som ett förorenat område i lagens mening är att alla tre omständigheterna föreligger (”significant pollutant linkage”). Det kan finnas flera ”föreningsskedjor” på ett område.⁶³

Ansvarsbedömningen enligt EPA Part IIA skall göras substans för substans. Om det förekommer olika mängder av samma substans, som flera förorenare är ansvariga för får de dela på ansvaret. Detta ansvar skiljer sig från miljöbalkens solidariska ansvar eftersom det inte är fråga om att en av flera förorenare får bära kostnaden med efterföljande regressrätt mot

---

⁵⁹ Sec 78A(2) EPA Part II A.

⁶⁰Sec 78 A EPA Part II A.

⁶¹ Circular 01/2006, Annex 3, Table A, Categories of significant harm.

⁶² Darpö, J, 2001, s.141.

⁶³ Circular 01/2006 , Chapter A, Annex 3, sec A17 och 18.

de övriga. Istället fördelas ansvaret mellan förorenarna och de får endast ansvara för sin egen del.⁶⁴

3.2.2 Ansvariga i första kretsen

De som är ansvariga i första kretsen benämns som klass A- personer. Definitionen av en klass A-person lyder;⁶⁵

“...any person, or any of the persons, who *caused or knowingly permitted* the substances, or any of the substances, by reason of which the contaminated land in question is such land to be in, on or under that land, is an *appropriate person*...”

Uttrycket ”causing or knowingly permitting” har använts i mer än 100 år för att fastställa ansvar inom den engelska miljörätten och har definierats genom rättspraxis.⁶⁶ För att någon skall anses vara ”causer” i lagstiftningens mening krävs varken oaktsamhet eller uppsåt. Ansvaret skall avgöras enbart utifrån den eller de handlingar som orsakat föroreningen. Enligt de allmänna råden krävs emellertid att en person medverkat aktivt i en händelse relaterad till det farliga ämnet. En viss underlåtenhet att agera medför också ansvar enligt följande;⁶⁷

“In the Governments view, the test of “causing” will require that the person concerned was involved in some active operation, or series of operations, to which the presence of the pollutant is attributable. Such involvement may also take the form of a failure to act in certain circumstances.”

Betydelsen av uttrycket ”*knowingly permitted*” behandlades av the House of Lords vid en debatt rörande the the Environment Bill, 1995. Miljöministern yttrade följande å regeringens vägnar;⁶⁸

“The test of “knowingly permitting” would require both knowledge that the substances in question were in, on or under the land and the possession of the power to prevent such a substance being there.”

Den som kontrollerar en verksamhet som ger upphov till ett utsläpp är ansvarig för dessa, oavsett orsaken till utsläppet. Det krävs inte att den ansvarige har utfört en viss handling för att orsaka miljöskadan. Det är tillräckligt att denne drivit en viss typ av verksamhet samt haft vetskap, eller borde ha haft vetskap, om att detta medfört en risk för miljöskada. Ansvaret sträcker sig dock inte så långt att det omfattar alla slags händelser. Det skall vara fråga om någonting som är normalt och någorlunda bekant.

En terroristattack är till exempel inte något som är att betrakta som en normal händelse. Det spelar dock ingen roll när utsläppet, eller skadan, inträffade och ansvar föreligger även om förorenaren följde den branschpraxis som gällde då.⁶⁹ I de allmänna råden framhåller man att det ytterst är domstolarna som skall tolka innebörden av ”causer” och ”knowingly permitted”. Det är också domstolarna som skall bedöma huruvida en åtgärd omfattas av begreppen, i varje enskilt fall.⁷⁰

---

⁶⁴ Darpö, J, 2001, s. 146ff

⁶⁵ Sec.78F(2) EPA Part II A.

⁶⁶ Darpö, J, 2001, s. 143ff och Circular 01/2006, Annex 2 Sec.9.8.

⁶⁷ Circular 01/2006, Annex 2, Sec.9.9.

⁶⁸ Circular 01/2006, Annex 2 Sec.9.10 (House of Lords Hansard, 11 juli 1995, col.1497).

⁶⁹ Darpö, J, 2001, s.147.

⁷⁰ Circular 01/2006, Annex 2.Sec.9.15.

3.2.3 Ansvariga i andra kretsen

Om det inte går att finna någon ansvarig klass A-person, flyttas ansvaret för undersökning eller efterbehandling över till den som äger eller brukar marken. I Part IIA definieras en klass B-person som:⁷¹

” If no person has, after reasonable inquiry, been found who is by virtue of subsection (2) above an appropriate person to bear responsibility for the things which are to be done by any way of remediation, the owner or the occupier for the time being of the contaminated land in question is an appropriate person”

3.2.4 Uteslutning från ansvarsretsarna

Den engelska lagstiftningen fokuserar på att kraven skall ställas på den som har största delen i föroreningarna på ett område. Man vill också respektera civilrättsliga avtal hos olika aktörer, så länge det inte går ut över tredje man, det vill säga skattebetalarna.⁷²

Innan ansvaret slutligt bestäms inom en grupp av möjliga ansvariga klass A-personer kan vissa av dem uteslutas genom en rad olika test.⁷³ Detta sker genom en stegvis uteslutning av ansvariga personer och i en viss ordning. Först utesluts ansvariga för vissa aktiviteter, under 1:a punkten nedan. Därefter kan personer som betalat efterbehandling uteslutas och efter det kan personer under punkt 3 och 4 uteslutas. Om uteslutning sker enligt punkt 2 och 3, övergår ansvaret på den person som mottagit betalning för efterbehandlingen eller köpt den förorenade fastigheten.

1. Ansvariga för vissa aktiviteter; den som köpt en mindre aktiepost i det förorenade bolaget, den som enbart är kreditgivare, försäkringsgivare eller har bidragit med yrkesmässig rådgivning.
2. Den som betalat nödvändig efterbehandling, detta gäller även då fastigheten överlåtits och prisavdrag för föroreningen skett.
3. Om en förorenad fastighet sålts med utförlig information om föroreningen går säljaren kan säljaren uteslutas ur ansvarsretsen. När det gäller större bolag anses sådan information ha förekommit om försäljningen skett efter 1990 och köparen haft tillfälle att undersöka fastigheten.
4. Om en substans sprids till ett redan förorenat område och detta medför att området först därefter blir klassat som förorenat i lagens mening, går den som orsakat de tidigare föroreningarna fri från ansvar. Förutsättningarna är att den tidigare verksamheten upphört före den senare påbörjats, samt att den förste verksamhetsutövaren inte kunde förutse skadan och därför inte haft möjlighet att ingripa.

Efter det att dessa personer är uteslutna skall ansvaret fördelas bland dem som återstår. Det är dock inte möjligt att utesluta alla deltagare i en klass- en måste alltid finnas kvar.⁷⁴ För delningen av ansvaret skall utgå ifrån graden av inblandning. Förorenare (”causers”) har större ansvar än de som medvetet tillåtet (”knowingly permitted”) föroreningar. Faktorer som kunskap och möjlighet att förutse skadan samt befogenhet och möjlighet att agera vägs in i hur ansvaret fördelas bland parterna.⁷⁵

---

⁷¹ Sec.78F (4) EPA Part II A.

⁷² Darpö, J, 2001, s 147.

⁷³ Sec.78F (6) och (7) EPA Part II A.

⁷⁴ Darpö, J, 2001, s 147.

⁷⁵ A.a.s.148.

3.2.5 Skälighetsbedömningen

Kraven på efterbehandling skall vara skäligen ("reasonable") och begränsar omfattningen på vad som kan krävas av de ansvariga enligt Part IIA. Skälighetsavvägningen innefattar en bedömning av huruvida åtgärderna för efterbehandling av ett förorenat område är kostnadseffektiva och vad som kan sägas vara bästa möjliga teknik ("best practicable remediation techniques") i sammanhanget. Dessutom skall föroreningarnas omfattning och risk ingå i avvägningen, samt hur den tekniska utvecklingen ser ut på området.⁷⁶

3.2.6 Helhetsbedömningen

En allmän helhetsbedömning av skäligheten görs också av de brittiska myndigheterna. En central bestämmelse är att konsekvenserna av ett föreläggande om efterbehandling inte får medföra "hardship" för den enskilde. Regeln skall tillämpas både när det gäller myndigheternas möjligheter att utföra åtgärder på den ansvariges bekostnad och när ett föreläggande skall meddelas.⁷⁷

"Hardship" föreligger när en enskild drabbas av allvarlig ekonomisk skada eller när kraven anses vara orättfärdiga. Hänsynen till en enskilds ekonomiska förhållanden är en del av den helhetsbedömning som de brittiska myndigheterna gör vid en ansvarsutredning och är att betrakta som en möjlighet att minska ansvarsbördan. Helhetsbedömningen omfattar vidare att myndigheterna skall sträva efter att uppnå ett rättvist och kostnadseffektivt resultat för alla som berörs av efterbehandlingen, detta inkluderar även skattebetalare och det allmänna.⁷⁸

3.3 Genomförandet av kraven

Myndigheterna kan antingen komma fram till en frivillig uppgörelse med den som anses vara ansvarig eller meddela ett föreläggande ("remediation notice"). Föreläggandet kan innehålla krav på undersökningar, åtgärder för att förhindra skada eller att återställa området samt att utföra efterkontroller. Det skall tydligt framgå vilka åtgärder som skall utföras och vem som är ansvarig.

Vidare måste föreläggandet innehålla uppgifter inom vilken tid åtgärderna skall vara utförda.⁷⁹ Ett föreläggande kan överklagas inom 21 dagar.⁸⁰ Om myndigheterna finner att ett område inte kan efterbehandlas, till exempel för att kostnaderna skulle bli oproportionerliga eller att det är tekniskt omöjligt skall myndigheten dokumentera detta ("remediation declaration"). Som jag nämnde, i avsnitt 3.2.6 ovan, har myndigheterna rätt att utföra efterbehandlingsåtgärder på bekostnad av en den ansvarige och utfärdar då en "charging note".⁸¹

3.4 Slutsatser avseende reglerna i EPA Part IIA

Definitionen av vad som är en miljöskada är vitt utformad, men reglernas tillämpningsområde begränsas kraftigt av att det krävs risk för allvarliga skador på människor och miljön för att ansvarsreglerna skall träda in. Vidare är lagstiftningen endast tillämplig när det är fråga om risk för skador under pågående markanvändning.

Ansvaret för efterbehandling riktas i första hand mot förorenaren, som betecknas som klass A-person i den brittiska lagstiftningen. Innan ansvaret slutligt avgörs utesluts en del grupper av personer, som till exempel redan har bekostat efterbehandling eller enbart varit

⁷⁶ A.a.s.142.

⁷⁷ Darpö, J, 2001, s 150 samt Sec.78N och 78P(2) EPA Part II A.

⁷⁸ Darpö, J, 2001, s.151.

⁷⁹ A.a.s.141.

⁸⁰ Sec.78L (1) EPA Part II A.

⁸¹ Sec.78P EPA Part II A.

kreditgivare. Markägare och brukare av marken har ett subsidiärt ansvar som träder om det inte går att finna någon klass A-person. Dessa kallas klass B-personer.

En bedömning av skäligheten görs alltid i ansvarfrågan enligt de brittiska reglerna. Det finns möjlighet att utkräva ett solidariskt ansvar mot flera förorenare. Det solidariska ansvaret innebär dock inte att myndigheterna kan kräva en av dessa som sedan får regressrätt mot de övriga, utan var och en av förorenarna får stå för sin del.

4 Målsättning för efterbehandlingsarbetet

Eftersom de båda länderna har olika målsättningar med sitt efterbehandlingsarbete är det av vikt att behandla detta inledningsvis för att kunna göra en rättvis jämförelse i efterföljande avsnitt. Med begreppet målsättning avser jag de övergripande mål respektive land har när det gäller efterbehandling av förorenade områden.

4.1 Storbritannien och "Suitable for use"

I lagstiftningsarbetet med 1990 års EPA gav det engelska miljödepartementet ut en vitbok, där ett av förslagen var att upprätta ett offentligt register över samtliga områden där det någon gång förekommit förorenande verksamheter skulle registreras. Många lokala myndigheter startade också ett sådant arbete. Kritiken mot registret från marknaden blev så omfattande att förslaget drogs tillbaka 1993. Industrier, markägare och kreditinstitut befarade att fastighetsmarknaden skulle påverkas överdrivet negativt av ett sådant offentliggörande.⁸²

Istället introducerades två nya policydokument; "Paying for our past" och "Framework for contaminated land". Där angavs bland annat att den vägledande policyn för den offentligrättsliga regleringen om efterbehandling skulle vara "suitable for use".⁸³ Policyn innebär att den bedömning som avgör "hur ren" marken skall bli enbart görs utifrån vad området skall användas till idag. Bedömningen görs av de lokala myndigheterna i de allra flesta fall.⁸⁴

4.2 Sverige och miljömålen

Sveriges policy när det gäller förorenad mark manifesteras den i regeringen fastslagna miljömål "Giftfri miljö" och i miljöbalkens portalparagraf om en hållbar utveckling.⁸⁵ Miljömålet slogs fast redan år 1999 och har reviderats sedan dess. Det uppsatta målet idag innebär att samtliga förorenade områden som innebär akuta risker vid direktexponering och sådana förorenade områden som i dag, eller inom en nära framtid, hotar betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden ska vara utredda och vid behov åtgärdade vid utgången av år 2010. Åtgärder ska under åren 2005 – 2010 ha genomförts vid så stor andel av de prioriterade förorenade områdena att miljöproblemet i sin helhet i huvudsak kan vara löst allra senast år 2050.⁸⁶

Syftet med Sveriges miljöarbete utifrån fastställda miljömål är att skapa systematik, med hjälp av delmål, vägledande åtgärdsstrategier och regelbundna utvärderingar. Meningen är också att detta miljömålsarbete ska bidra till kontinuitet samtidigt som det ska stimulera och är pådrivande för att förnya och utveckla miljöpolitiken.⁸⁷

---

⁸² Darpö, J, 2001, s 139.

⁸³ Circular 01/2006, Annex 1 sec.7.

⁸⁴ Darpö, J, 2001, s 139.

⁸⁵ 1 kap 1 § miljöbalken.

⁸⁶ http://www.miljomal.nu/om_miljomalen/miljomalen/mal4.php#gift_6, Miljömålsportalen.

⁸⁷ Prop.2004/05:150 s 16.

Syftet bakom de sexton miljömål som är fastställda av riksdagen är att kunna lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Prioritering görs med utgångspunkt i hur allvarliga miljörisiker som förknippas med marken, de områden som innebär störst risker åtgärdas således först

4.3 Diskussion kring de båda ländernas målsättning

4.3.1 Ambitionsnivåns konsekvenser

Att ha högt uppsatta mål är dock ingen garanti för att ett resultat uppnås. En hög ambitionsnivå i efterbehandlingsarbetet kan medföra stora kostnader, vilket kortsiktigt, kan vara negativt från en samhällsekonomisk synpunkt. En annan nackdel är att takten som olika områden åtgärdas riskerar att bli avsevärt lägre.⁸⁸ Desto högre ambitionsnivå desto färre objekt kan åtgärdas.

För Sveriges del bedöms det att det inte kommer att gå att nå delmålen, det vill säga att de akuta områdena skall vara åtgärdade innan 2010. Så kallade akuta objekt är sådana förorenade områden som kan medföra akuta risker vid direktexponering och sådana förorenade områden som i dag, eller inom en nära framtid, hotar betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden.

Antalet områden uppgår idag till ca 38 stycken och det är svårt att säga om misslyckandet beror på att målet var för högt ställt eller på andra faktorer. Temporära åtgärder bedöms dock att vara kunna genomförda inom de flesta områdena i som anges i miljömålet. Vidare är det fortfarande möjligt att åtgärder kan vara genomförda på de mest prioriterade objekten innan 2050, förutsatt att arbetet fortskrider som planerat.⁸⁹

Kartläggningen över Sveriges förorenade områden är i princip färdig och antalet uppskattas till ca 80 000 områden.⁹⁰ Ambitionsnivån för arbetet med förorenade områden är relativt högt ställd i de övergripande miljömålen och i miljöbalkens målsättning om en hållbar utveckling. Till viss del begränsas kraven på åtgärder genom skälighetsbedömningen i miljöbalken, där faktorer som kostnadseffektivitet och vad som är miljömässigt motiverat avgör i vilken utsträckning efterbehandling ska ske.⁹¹

För Storbritanniens del är konsekvenserna av policyn ”suitable for use” att de områden, där miljöriskerna inte är så omfattande, först och främst identifieras. Syftet med lagstiftningen är inte att dessa områden skall åtgärdas i första hand, enligt brittiska miljörettsjurister. Merparten Storbritanniens förorenade områden kommer därför även fortsättningsvis att åtgärdas med stöd av plan – och bygglagstiftningen och annan lagstiftning, som till exempel den kring avfallshantering.⁹²

Ett problem med den brittiska inställningen är att när ett område efterbehandlats och klassats som ”användbart” för exempelvis industriverksamhet, och man senare vill bygga bostäder där så behöver man återigen efterbehandla detta. Det innebär en osäkerhet när det gäller värdering av fastigheter och gör det svårt att förutse vilka ekonomiska skyldigheter som medföljer vid ett fastighetsköp.⁹³ Som jag tidigare anfört kan en markägare bli ansvarig att stå för

---

⁸⁸ Darpö, J, 2001, s. 219.

⁸⁹ Yttrande från Miljömålsrådet, se http://miljomal.nu/nar_vi_malen/miljomalen/delmal4.php#6.

⁹⁰ Det innebär att länsstyrelsen har lokaliserat de platser som potentiellt sett kan vara förorenade.

⁹¹ Darpö, J, 2001, s. 100.

⁹² Kibble, E, och Wilder, L, Environmental Law, Nr, 6, 2007, Have any polluters paid yet?, http://www.iclg.co.uk/index.php?area=4&show_chapter=716&ifocus=1&kh_publications_id=34.

⁹³ Jayne, Michael, The suitable for use approach, s 3.

efterbehandlingen under vissa omständigheter. Dessutom medför en ”andra” efterbehandling högre kostnader och mer arbete för de lokala myndigheterna.

Syftet med EPA Part IIA är således inte att lagstiftningen skall resultera i att alla förorenade områden skall efterbehandlas, utan att områden som innebär akuta risker med hänsyn till den pågående markanvändningen, skall identifieras och åtgärdas.⁹⁴ En tydlig avgränsning för vad som skall anses vara ett förorenat område finns i EPA Part II A. Som jag tidigare anfört skall ett område medföra allvarliga hälsorisker och miljöskador (”significant harm”) för att falla in under lagstiftningen. Den uppenbara nackdelen med konstruktionen är att man inte kan utkräva ansvar med hjälp av reglerna för mindre allvarliga miljöskador.

4.3.2 Likheter och skillnader

Den brittiska regleringen slår fast att ambitionen för efterbehandlingsarbetet varierar beroende på vad marken skall användas till. Här finns en yttlig likhet med de svenska reglerna, eftersom ett efterbehandlingsprojekt i Sverige alltid är ett resultat av en klassning och efterföljande prioritering. Således varierar även den svenska ambitionen med efterbehandlingsarbetet beroende av pågående eller planerad markanvändning. Som exempel kan nämnas att i båda länderna skulle ett kraftigt förorenat område som är tänkt att bli ett daghem prioriteras högre än ett område som skall bli ett industriområde.

Det finns emellertid en viktig skillnad mellan den svenska och den brittiska policyn som jag vill behandla. I Sverige är det *främsta* skälet till att området är högprioriterat den allvarliga miljörisken, inte den planerade markanvändningen. Visst tar man enligt svenska regler hänsyn till vad området skall användas till i framtiden, men det är inte en förutsättning att det skall användas till daghemsverksamhet för att det skall bli åtgärdat.

Storbritannien har inte valt att sätta upp mål för miljövårdsarbetet på regeringsnivå. Sveriges fastslagna miljömål är en pådrivande faktor i efterbehandlingsarbetet. Det är av stor betydelse att ha officiella mål och delmål, eftersom det skapar incitament till att efterbehandla förorenade områden. En annan fördel med att ha konkreta mål är att de är mätbara och därmed lätta att följa upp.

4.3.3 Ekonomiska aspekter

Det är svårt att diskutera ambitionen bakom de båda ländernas miljövårdsarbete utan att ta hänsyn till de samhällsekonomiska aspekterna. Det finns givetvis alltid argument för och emot kostnader för miljöåtgärder, beroende på vilket intresse man företräder. För att kunna skapa en hållbar utveckling krävs det social, ekonomisk och ekologisk utveckling. Inget av dessa tre intressen skall tillmätas större betydelse än det andra. Enligt mig är det en ekvation som är svår att få ihop. Det ligger något i begreppet ”miljöskuld”, och när det gäller förorenad mark är det ofrånkomligt att det kommer generera ekonomiska förluster att reglera skulden. För Storbritanniens del är det viktigt att poängtera att landet industrialiserades tidigt och i stor omfattning. Givetvis medför detta risker för enorma kostnader för det allmänna om en policy med höga ambitioner skulle lanseras. Valet av att endast prioritera högriskområden blir mer förståeligt om man har det i åtanke.

Det är också av central betydelse om kostnaderna faller på statlig eller kommunal nivå. I både Sverige och Storbritannien förs en debatt om de lokala myndigheternas ansträngda ekonomi och hur rättvist det är att deras budget skall hantera den ekonomiska börda som efterbehandlingen av gamla miljöskulder medför. Sverige har, som jag tidigare nämnt, infört ett

---

⁹⁴ Kibble, E, och Wilder, L, Environmental Law, Nr, 6, 2007, Have any polluters paid yet?, http://www.iclg.co.uk/index.php?area=4&show_chapter=716&ifocus=1&kh_publications_id=34.

statsbidrag som kan sökas av kommunerna i fall där det inte går att finna någon ansvarig.⁹⁵ Saneringsbidraget täcker emellertid endast 90 % av kostnaderna. Problemet blir de resterande 10 % som faller på kommunen. I många fall medför ett efterbehandlingsprojekt höga kostnader och även en tiondel av dessa kan få stor negativ inverkan på en kommunal budget.

Hittills har statens kostnader för efterbehandling av förorenade områden varit cirka två miljarder kronor. För att uppfylla miljömålet kommer det att behövas ytterligare 45 miljarder kronor.⁹⁶ Naturvårdsverket anser att en av anledningarna till att det svenska arbetet fortskrider framåt i god takt är det statliga sakanslaget till efterbehandlingsarbetet.⁹⁷

Storbritannien har samma problem vad gäller höga kostnader för de lokala myndigheter som inte lyckas finna någon ansvarig. En bärande tanke bakom båda ländernas lagstiftning är principen förorenaren betalar. När det gäller historiska miljöskulder är det ofrånkomligt att det i många fall inte går att finna någon att ställa till ansvar. Företaget kanske har gått i konkurs eller upphört. Den svenska regleringen gör det möjligt att överföra ansvaret till en verksamhetsutövare som tagit över en förorenande verksamhet. Begränsningen ligger i att verksamheten måste ha varit i drift efter 1969.

Vad gäller privata fastighetsägares ansvar i de så kallade förvaringsfallen har kritik riktats mot den rättsliga lösningen.⁹⁸ I de fall där efterbehandlingen inte medfört en värdeökning på fastigheten som kommer fastighetsägaren till godo, kan det tyckas oskäligt att denna skall stå för kostnaderna. Om kommunen väljer att inte rikta krav mot ägaren får kommunen själv stå för notan. Detta kan till sist leda till att kommunen väljer att inte driva ärendet, vilket får en negativ effekt på efterbehandlingsarbetet.

I ett uppmärksammat brittiskt rättsfall från 2007, National Grid Gas, prövades frågan om det var möjligt att ett bolag som tagit över alla tillgångar från ett tidigare statligt gasverk också tog över skyldigheten att efterbehandla ett förorenat område.⁹⁹ Trots att omständigheterna i målet var speciella eftersom de endast behandlade före detta statliga gasindustrier visar det på begränsningar i EPA Part II A. House of Lords diskuterade innebörden av uttrycket "appropriate person" i den engelska regimen och huruvida det var möjligt att tolka begreppet till att omfatta även en efterföljande verksamhetsutövare. Man menade att det inte var möjligt att utkräva ansvar av det privata bolag som tagit över det statliga gasverket och the Environment Agency fick stå för kostnaderna för efterbehandlingen.

I och med det slog den engelska domstolen fast att det finns litet utrymme för en lösning för de gamla miljöskulderna som liknar den i svensk rätt, där alla rättigheter och skyldigheter följer med verksamheten vid en överlåtelse.¹⁰⁰ Domslutet medför också att det är de engelska myndigheterna som får betala en stor del av de föroreningar som härrör från gamla gasindustrier. De gamla gasverken utgör en stor del av det antal förorenade områden som finns i Storbritannien.

---

⁹⁵ Förordning(2004:100) om statsbidrag till åtgärder för utredning och efterbehandling av förorenade områden.

⁹⁶ <http://www.konj.se/miljoekonomi/forskning/utvarderingavdetstatligabidragettillsaneringavfororenadeomraden.4.619ef9f0108afb51e9d8000116906.html>.

⁹⁷ Lägesbeskrivning av efterbehandlingsarbetet, Naturvårdsverket, 2007, s.2.

⁹⁸ Motion 2007/08: MJ443 (s).

⁹⁹ National Grid Gas vs. The Environment Agency, House of Lords, 27 juni, 2007, <http://www.lawreports.co.uk/WLRD/2007/HLPC/jun0.5.htm>.

¹⁰⁰ <http://www.minterellison.com/public/connect/Internet/Home/Legal+Insights/Alerts/LU-UK+land+contamination>.

4.3.4 Efterbehandling i samband med exploatering

En betydande faktor när det gäller efterbehandlingsfrågor är i vilken utsträckning marken saneras på andra sätt än genom miljörättslig lagstiftning. I många fall åtgärdas svenska förorenade områden med hjälp av frivilliga lösningar när det gäller överlåtelse och exploatering av fastigheter. I Sverige är detta vanligast i och kring storstadsområden, 920 stycken förorenade områden har sanerats sedan i samband med exploatering sedan 1999.¹⁰¹

När det gäller Storbritannien sker efterbehandling i stor utsträckning med hjälp av plan- och bygglagstiftning. Om ett område är förorenat måste myndigheterna beakta det i planeringen när man tar fram detaljplaner och bygglovsansökningar. De lokala myndigheterna är skyldiga att se till att området efterbehandlas innan det utvecklas och det är exploatören som bekostar efterbehandlingen.¹⁰² Ett bygglov kan förenas med villkor om efterbehandling.¹⁰³

När det gäller frågor om risker för hälsa och miljö konsulterar de lokala myndigheterna Environmental Agency. Den centrala skillnaden mellan plan- och bygglagstiftningen och EPA Part II A är att den förra tar hänsyn den föreslagna markanvändningen medan den senare endast beaktar risker med pågående användning av området. Plan- och bygg lagstiftningen kan därför sägas ha ett vidare omfång än den miljörättsliga lagstiftningen.¹⁰⁴

I de nuvarande svenska bestämmelserna om bygglov och detaljplaner i plan- och bygglagen finns svårigheter att samordna exploatörens önskemål att vilja avhjälpa markföroreningar och därefter bebygga tidigare förorenade områden. I dag finns det ingen möjlighet att direkt i detaljplanen ställa krav på avhjälpande av markförorening för att få bygglov för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning.¹⁰⁵ Ansökningar om bygglov prövas i förhållande till detaljplanen för området. Detaljplanen är i sin tur utformad bl.a. utifrån lämpligheten för viss bebyggelse i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. plan- och bygglagen. Vid detaljplaneläggningen är markens beskaffenhet en av flera faktorer som skall beaktas i bedömningen. I förarbetena till plan- och bygglagen angavs att de flesta kraven i 2 kap. 3 § naturligtvis kan uppfyllas genom åtgärder av olika slag.¹⁰⁶ Utgångspunkten skall då vara att den mark som är tänkt att användas för bebyggelse skall ha naturliga förutsättningar för att kunna uppfylla kraven. Extraordinära åtgärder skall inte behöva vidtas.

Om marken är förorenad framgår detta alltså av detaljplanen på så sätt att området bedöms som olämpligt att bebygga för nya ändamål. Lagkonstruktionen som den ser ut idag underlättar inte att förorenade områden efterbehandlas i samband med bebyggelse. Det kan vara en fördel för byggherren om det redan av detaljplanen framgår att marken kommer att kunna bebyggas sedan ett avhjälpande har skett.

Enligt ett nytt lagförslag föreslås en ändring av reglerna som innebär att det redan i detaljplanen får bestämmas att bygglov inte skall ges för åtgärder som innebär en väsentlig ändring av markens användning förrän en markförorening har avhjälpats. Detta under förutsättning att markens lämplighet för byggande kan säkerställas genom dessa åtgärder.¹⁰⁷ Kommittén anger främst tre skäl till sitt förslag.

För det första kan omsorgen om mark som en naturresurs leda till slutsatsen att det är bättre att återanvända skadad mark än att ta i anspråk annan mer värdefull mark. För det andra finns

¹⁰¹ Lagesbeskrivning av efterbehandlingsarbetet, 2007, Naturvårdsverket, Bilaga 1.

¹⁰² http://www.environment-agency.gov.uk/subjects/landquality/113813/781510/781563/?version=1&lang=_e

¹⁰³ Darpö, J, 2001, s 134.

¹⁰⁴ http://www.environment-agency.gov.uk/subjects/landquality/113813/781510/781563/?version=1&lang=_e

¹⁰⁵ 5 kap 7 och 8 §§, Plan och bygglagen.

¹⁰⁶ Prop.1985/86:1 s 472.

¹⁰⁷ Prop.2006/07:122 s 41-43.

där ofta befintlig infrastruktur med gator, ledningar, kommunikationer m.m. som, om ett tidigare outnyttjat område väljs, annars måste byggas ut till höga kostnader. För det tredje måste föreningen i marken troligen ändå avhjälpas, förr eller senare, för att de miljöpolitiska målen skall kunna nås. En exploatering kan vidare bidra till att finansiera avhjälpandet. Att marken är förorenad bör, med dessa utgångspunkter, inte vara ett hinder för att detaljplanera området med syfte att använda det för nya ändamål.¹⁰⁸

5 Myndigheternas roll i efterbehandlingsarbetet

5.1 De svenska myndigheternas roll

I Sverige har Naturvårdsverket en samordningsroll och svarar för nationell och internationell rapportering. Det statliga verket har också en vägledande funktion gentemot länsstyrelser och kommuner. Ansvaret för förorenade områden utgår ifrån vilken myndighet som utövar tillsyn.

Det finns också en ansvarsfördelning utifrån vem som skall bekosta efterbehandlingen. Efter att ansvarsfrågan är utredd följer efterbehandlingsprojektet två olika ”spår”. I de fall där det finns en ansvarig enligt reglerna i miljöbalken ansvarar denne för efterbehandlingen. Det är då tillsynsmyndigheten som ser till att denne får bekosta efterbehandlingen. I dessa fall sker detta enligt det så kallade ”tillsynsspåret”. För de förorenade områden där ingen ansvarig går att finna eller där ekonomiska medel saknas för att finansiera avhjälpandet av miljöskadorna kan kommunerna ansöka om statliga bidrag till efterbehandling. I dessa fall följer efterbehandlingsprojektet ”bidragsspåret”. Bidragshanteringen administreras av Naturvårdsverket och Länsstyrelsen.¹⁰⁹

5.1.1 Vem är tillsynsmyndighet?

Tillsynsansvaret för förorenade områden skiljer sig något från den övriga miljötillsynen.¹¹⁰ Ansvaret för tillsynen avgörs utifrån den verksamhet som en gång orsakade föroreningen, inte vilken verksamhet som är aktuell i dag. Således har kommunen ansvar för de verksamheter som är nedlagda före den 1 juli 1969. Länsstyrelsen har tillsynsansvar för de verksamheter som är nedlagda efter den 1 juli 1969 och som skulle ha haft beteckningen A eller B i bilagan till förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899). Tillsynsansvaret för dessa verksamheter kan också vara delegerat till kommunerna.¹¹¹ Övriga verksamheter som är nedlagda efter den 1 juli 1969 omfattas av kommunens tillsynsansvar.

När det gäller verksamheter som är i drift utgår ansvaret ifrån bilagan till förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899) Generellt kan man säga att Länsstyrelsen utövar tillsyn över verksamheter med stor miljöpåverkan och omfattning. Följaktligen har kommunen ett tillsynsansvar för verksamheterna i liten skala och med liten miljöpåverkan.¹¹²

5.1.2 Länsstyrelsens roll

Länsstyrelserna har fått i uppdrag av Naturvårdsverket att inventera förorenade områden för att uppfylla det av riksdagen fastställda nationella miljö kvalitetsmålet "Giftfri miljö". Uppdraget innefattar också ett ansvar för att bedöma vilka risker som är förknippade med

---

¹⁰⁸ A.prop. s.41-43.

¹⁰⁹ <http://www.naturvardsverket.se/sv/Verksamheter-med-miljopaverkan/Efterbehandling-av-fororenade-omraden/Finansiering-av-efterbehandling/Nar-staten-betalar-for-efterbehandling/>

¹¹⁰ Se 7 § förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken.

¹¹¹ 26 kap.3 § 4 st. MB.

¹¹² <http://www.naturvardsverket.se/sv/Verksamheter-med-miljopaverkan/Efterbehandling-av-fororenade-omraden/Tillsyn-over-fororenade-omraden/>

förorenade områden. och utgår då ifrån en metod som heter MIFO-metoden.¹¹³ En del områden har *branschklassats* det vill säga att riskklassningen har baserats på vilken bransch verksamheten på området har tillhört. Detta är en generell bedömning medan MIFO-klassningen utgår ifrån konkreta uppgifter.¹¹⁴

På basis av inventeringarna skall länsstyrelserna varje år fram ett regionalt program för efterbehandling av förorenade områden. De regionala programmen skall innehålla uppgifter om bakgrund, mål och strategi för efterbehandlingsarbetet i respektive län. Dessutom skall de innehålla ett program för de fem kommande åren. Länsstyrelserna skall också ange nyckeltal som kan utgöra underlag för utvärdering och miljömålsuppföljning. Vidare information som myndigheten skall ta fram är en sammanställning av de 30 mest prioriterade objekten i varje län.¹¹⁵

Länsstyrelserna har vidare dels ett ansvar för operativ tillsyn, och dels ett ansvar för tillsynsvägledning till kommunerna.¹¹⁶ Med ”tillsyn” avses den operativa verksamheten, det vill säga att de utför eller projektleder undersökningar, utredningar och åtgärder där ansvarig enligt lag saknas. Detta innefattar i de flesta fall myndighetsutövning.¹¹⁷ Länsstyrelserna också en viktig roll som informatörer och rådgivare för både allmänheten och kommunerna.¹¹⁸

5.1.4 Kommunens roll

Kommunen utövar tillsyn och kan vara huvudman bidragsobjekt, det vill säga områden där ingen ansvarig finns att ställa till svars för efterbehandling. Kommunen har också ansvar för projekt i ”tillsynsspåret”, i de fall där kommunen är tillsynsmyndighet. Tillsynen innefattar att driva krav på sanering och efterbehandling av förorenade områden där det finns ansvarig verksamhetsutövare eller fastighetsägare. Rollfördelningen är i de flesta fall sådan att det är kommunen som skall stå som huvudman vid saneringsskedet, medan Länsstyrelsen finns med i projektorganisationen med en rådgivande och stödjande funktion.¹¹⁹

Kommunerna ansvarar också för att hjälpa till med att ta fram underlagsmaterial till Länsstyrelsens inventering av förorenade områden. I enstaka fall har kommuner själva bekostat en kompletterande inventering för kommunen. Samtliga inventeringar och riskklassningar som görs av kommuner genomförs dock i samråd med Länsstyrelsen.¹²⁰

Nästa steg i arbetet är att genomföra ansvarsutredningar för de utvalda objekten. I de flesta fall är det kommunen som är tillsynsmyndighet och ansvarar för utredningen.¹²¹

5.2 De brittiska myndigheternas roll

5.2.1 Organisation

Miljödepartementet (DEFRA) är den högsta myndigheten i Englands och Wales miljövårdsorganisation.¹²² Departementet har en starkt ledande roll eftersom det utfärdar förordningar, föreskrifter och allmänna råd. Den centrala myndigheten heter ”The Environmental Agency ” (EA) och de arbetar också operativt i åtta regioner. De har också

---

¹¹³ (Metodik för Inventering av Förorenade områden.).

¹¹⁴ Lägesbeskrivning av efterbehandlingsarbetet, 2007, Naturvårdsverket, Bilaga 3.

¹¹⁵ Efterbehandling av förorenade områden, Kvalitetsmanual, 2007, Naturvårdsverket, s.14.

¹¹⁶ Lägesbeskrivning av efterbehandlingsarbetet, 2007, Naturvårdsverket s 9.

¹¹⁷ Michanek, G och Zetterberg, C, 2008, s 396.

¹¹⁸ A a s 6.

¹¹⁹ <http://www.naturvardsverket.se/sv/Verksamheter-med-miljopaverkan/Efterbehandling-av-fororenade-omraden/Vem-gor-vad-inom-efterbehandling/>

¹²⁰ Regionalt program, Västra Götalands län, 2007, s.15.

¹²¹ Lägesbeskrivning av efterbehandlingsarbetet, bilaga1, 2007, Naturvårdsverket

¹²² Department for Environment Food and Rural Affairs.

möjlighet att ingripa i enskilda ärenden och kan ålägga de lokala myndigheterna att ta beslut i viss riktning. EA forskar också kring tekniska frågor vad gäller förorenade områden och publicerar vetenskapliga rapporter på området.¹²³

Länsstyrelserna är inte aktiva i miljöarbetet, förutom när det gäller exploatering. Om ett område är förorenat av särskilt kvalificerade kemikalier, eller verksamheter, faller det in under benämningen ”special site”. Dessa områden skall The Environmental Agency ansvara för.¹²⁴ De lokala myndigheterna har en skyldighet att rapportera till EA om ett förorenat område konstateras var förorenat i lagens mening under de inledande undersökningarna.¹²⁵

5.2.2 Kommunens ansvarsområde

De lokala myndigheterna (”district councils”) skall utföra inspektioner med jämna mellanrum i syfte att identifiera förorenade områden.¹²⁶ De ska också fastställa vem som är ansvarig för efterbehandling och säkerställa att ett område blir åtgärdat på lämpligt sätt. I enlighet med föreskrifterna skall kommunen anta en strategi för hur man skall identifiera förorenade områden.¹²⁷ En avsevärd mängd information skall ingå i strategin. Kommunen skall bland annat utarbeta klara riktlinjer över hur den interna organisationen skall se ut rörande inspektionerna. Det skall det framgå vem som är ansvarig för hantering av olika data, efterbehandling och juridiska frågor. Den lokala myndigheten ska sammanställa den information som finns om föreningar inom kommunen, och i vilken mån dessa redan är åtgärdade.

Man skall också bedöma i vilken omfattning olika receptorer som finns området och vilka risker som finns för dessa. Strategin skall vidare innehålla underlag för hur de lokala myndigheterna skall prioritera när de bestämmer i vilka områden man skall utföra mer ingående undersökningar. En översikt över vilka miljöfarliga verksamheter och industrier som bedrivit, eller bedriver, verksamhet inom kommunen skall redovisas. Kommunen skall också ta fram en rad bakgrundsfakta och visa de speciella förutsättningar området har. Det kan till exempel vara information om vilka områden som ägs av stat eller kommun, om det finns särskilt känsliga biotoper och skyddsvärda arter och var dessa finns samt hur markanvändningen ser ut idag.¹²⁸

5.3 Diskussion

Det finns en rad skillnader av betydelse när det gäller hur efterbehandlingsarbetet är fördelat på olika myndigheter i de båda länderna. En viktig sådan är att den engelska regleringen nästan uteslutande vilar på att de lokala myndigheterna identifierar och kartlägger förorenade områden. Det innefattar även arbetet med att göra riskbedömningar och att klassa områden som förorenade. Som jag nämnde i avsnittet ovan skall kommunen också utarbeta en strategi där en mängd information skall ingå.

I Sverige är en stor del efterbehandlingsprojekt också under kommunal tillsyn, men prioritering och klassning av områden är en fråga för länsstyrelsen. Jag tror att det är en stor fördel att en regional myndighet ansvarar för bedömning och riskklassning av förorenade områden. En sådan myndighet har av naturliga skäl god inblick i de förhållanden som finns i regionen och möjlighet till kommunikation med de lokala myndigheterna. Englands motsvarighet till länsstyrelser ”common councils” är inte inblandade i efterbehandlings-

---

¹²³ PPS23 Annex 2: Development on land affected by contamination.

http://www.selby.gov.uk/upload/PPS23_dev_on_contaminated_land.pdf

¹²⁴ Darpö, J, 2001, s. 140.

¹²⁵ Circular 01/2006, Annex 2, Sec.4.3.

¹²⁶ Sec.78 (B) EPA Part II A.

¹²⁷ Circular 01/2006, Chapter B, Part 3, B9-B15.

¹²⁸ Circular 01/2006, Part 3, B 8 a.

arbetet, förutom genom plan- och bygglagstiftningen. Det finns fördelar med att det är samma myndighet som hanterar både plan- och byggärenden och efterbehandlingsfrågor, eftersom det då finns en samlad kompetens. En nackdel med att ansvaret för bedömning och riskklassning finns på regional nivå är att stora organisationer är mindre flexibla och kan ha svårt att snabbt anpassa sig till lag- och regeländringar.

Det är tydligt att Sverige närmar sig den brittiska regleringen vad gäller efterbehandling i samband med exploaterig. Som jag nämnde ovan, i avsnitt 4.3.4, har man i propositionen till en ny plan- och bygglag ett förslag som går ut på att det redan i detaljplanen skall gå att bestämma att bygglov som innebär en väsentlig förändring av markens användningsområde får nekas fram till dess att en markförorening avhjälpes. Det är osäkert vad lagändringen kommer att få för effekter om den antas, men det kommer antagligen att innebära att fler förorenade områden kommer att saneras i samband med exploatering.

I Storbritannien har det uppmärksammats att arbetet går väldigt långsamt. The Environmental Agency har uppskattat antalet områden som faller in under EPA Part II A till mellan 5 000 och 20 000 områden.¹²⁹ Regimen lanserades år 2000 och sedan dess har 654 områden identifierats med hjälp av reglerna. Under 2006 identifierades endast sex områden.¹³⁰

En orsak har att göra med att de lokala myndigheterna har haft svårt att utarbeta de strategier som man skall arbeta utifrån. En andra orsak är brist på resurser hos de lokala myndigheterna. Den brittiska staten har gett anslag till de lokala myndigheterna som skulle underlätta deras möjligheter att uppfylla sina plikter enligt EPA Part IIA. Anslaget var dock inte märkt specifikt för efterbehandlingsarbetet och det är mycket möjligt att pengarna har använts till andra projekt.¹³¹

Vidare har anförts att de lokala myndigheterna saknar incitament att åtgärda de områden som inte är allvarligt förorenade. En annan orsak kan vara att EPA Part II A med tillhörande föreskrifter och allmänna råd är en så komplex och svårtillgänglig lagstiftning att de lokala myndigheterna har problem att utifrån reglerna avgöra om ett område är förorenat i lagens mening.¹³²

Efter att ha studerat lagstiftningsregimen under detta arbetes gång anser jag att det är sannolikt att de brittiska ”kommunerna” upplever reglerna som svåra att applicera och att det är en starkt bidragande orsak till att det tar så lång tid att identifiera Englands förorenade områden. Riskbedömningen är en central fråga i en ansvarsutredning eftersom det avgör huruvida lagstiftningen är tillämplig eller inte. Frågan om det finns en *betydande risk* (”significant harm”) för skada är särskilt komplicerad. Det skall avgöras beroende av i vilket sammanhang det finns en möjlig risk. Först skall kommunen bedöma om receptorn faller in under något av de skyddsvärda intressena, till exempel ett ekosystem som omfattas av särskilt skydd.¹³³ Kommunens skall sedan ta ställning till om de eventuella skadorna är betydande. Detta varierar beroende på vad det är för intresse som hotas.

I vissa fall skall riskbedömningen göras utifrån vetenskapligt bevisade fakta, i andra fall skall risken bedömas utifrån vilka konsekvenser den eventuella skadan medför. Riskbedömningen kan också göras utifrån hur troligt det är att skadan skall inträffa.¹³⁴ Dessutom skall en

---

¹²⁹ Dealing with contaminated land, The Environmental Agency, 2002.

¹³⁰ Kibble, E, och Wilder, L, Have any polluters paid yet?, s.3.

¹³¹ A.a.s.3.

¹³² A.a.s.3.

¹³³ Se närmre under avsnitt 3.2.1.

¹³⁴ Kibble, E och Wilder, L, Have any polluters paid yet?, s.3. Reglerna kring riskbedömningen finns i Circular 01/2006, Annex 3, Part 3, A.22-34.

bedömning göras av områdets användning ("current use") eftersom endast vissa områden faller in under lagstiftningens tillämpningsområde.

Som jag tidigare nämnt har alla Sveriges förorenade områden kartlagts och arbetet påbörjades 1999, det vill säga ungefär samtidigt som Storbritannien lanserade sina regler om identifiering och kartläggning. Trots att länderna har olika ambitionsnivå vad gäller efterbehandling av förorenade områden var syftet med EPA Part II A att alla områden i England skulle identifieras. Det är tydligt att ambitionen i det avseendet har misslyckats.

Givetvis är det ett antal faktorer som påverkar hur framgångsrikt arbetet med identifieringen fortskrider. En av de viktigaste anser jag vara kompetens hos handläggare och beslutsfattare på kommuner och andra myndigheter. Oavsett hur en myndighet arbetar när det gäller efterbehandlingsfrågor är det viktigt att det finns kunskap om hur reglerna skall tillämpas. Det engelska regelverkets natur ställer höga krav på de lokala myndigheterna och förutsätter att de har stor erfarenhet vad gäller, till exempel, riskbedömningar av miljöskador.

Vad gäller efterbehandlingsarbetet i Sverige så har idag 780 objekt¹³⁵ efterbehandlats och det får anses vara en god siffra. Dessutom har 178 ytterligare områden efterbehandlats men de har ännu inte följts upp.¹³⁶ De akuta områdena bedöms inte kunna vara åtgärdade inom utsatt tid enligt miljömålet, det vill säga innan 2010. Förra året bedömde länsstyrelserna att det fanns 38 stycken, så kallade, akuta objekt i landet. 30 av de objekten var föremål för undersökning och i åtta områden pågick efterbehandling. Med fortsatt ökande åtgärdstakt och i övrigt goda förutsättningar bedömer Naturvårdsverket att de förorenade områden som utgör störst risk kan vara åtgärdade till 2050, i enlighet med delmål 7 inom Giftfri miljö.¹³⁷

6 Avslutande kommentar

För att ett regelsystem skall fungera ändamålsenligt krävs att lagstiftaren lyckas bygga in ett antal viktiga funktioner i lagreglerna. En av grundläggande funktioner är att informera alla som berörs av den om vad de har att göra för att bidra till det uppsatta målet.¹³⁸ Jag anser inte att de brittiska lagstiftarna har lyckats i det avseendet. Myndigheternas hemsidor är däremot välgjorda och informativa, men eftersom man i detaljfrågor ofta hänvisar till lagtext, föreskrifter eller allmänna råd misslyckas man i sin rådgivande funktion. Reglerna är krångliga och svåra att tillämpa och bidrar inte till att driva på efterbehandlingsarbetet i England. De lokala myndigheterna får bära en alltför stor börda när det gäller att göra riskbedömningar och att se till att efterbehandling utförs.

Det hade varit en stor fördel om lagstiftning med tillhörande föreskrifter och allmänna råd kunde arbetas om till att omfatta ett mindre antal regler med klara anvisningar. Ansvar för bedömningar vad gäller risker borde ligga på myndigheter med större kompetens på området. En annan lösning är att utbilda kommunens tjänstmän när det gäller efterbehandlingsfrågor.

Storbritannien har ett väl fungerande system när det gäller efterbehandling i samband med exploatering. Troligen kommer merparten av Englands förorenade markområden, även fortsättningsvis, att åtgärdas i samband med bebyggelse.

Det svenska reglerna fungerar jämförelsevis väl, och ansvarfördelningen på myndighetsnivå har positiv effekt på efterbehandlingsarbetet. En starkt bidragande orsak till att så många

---

¹³⁵ Av dessa utgör 754 st. tillsynsobjekt och 26 st. bidragsobjekt.

¹³⁶ Lägesbeskrivning 2007, Naturvårdsverket, Bilaga 1.

¹³⁷ Lägesbeskrivning 2007, Naturvårdsverket.

¹³⁸ Westerlund, S, s.58ff.

områden har blivit identifierade och åtgärdade är det statliga sakanslag som är riktat mot efterbehandling av förorenade mark. En annan orsak till att arbetet i Sverige går framåt är miljömålet ”Giftfri miljö”. Westerlund menar att det mest ambitiösa mål en lagstiftare kan ha på miljöområdet att nå vissa resultat (mål).¹³⁹ Storbritannien har en avsevärt lägre ambitionsnivå, i och med policyn ”suitable for use”. Som så ofta handlar det om att skapa en balans mellan att åtgärda ett miljöproblem och kostnader för det allmänna och för enskilda. I det hänseendet är det viktigt att tänka långsiktigt. Hållbar utveckling bygger på tanken att man bör ta hänsyn till sina medmänniskor och kommande generationer.

För att åstadkomma en giftfri miljö måste lagstiftning och praxis kring förorenade områden klart och tydligt svara på frågan: Vem skall betala? I båda ländernas lagstiftning hänvisar man till principen förorenaren betalar. Principen kan tillämpas fullt ut vilket innebär att förorenaren skall stå för *alla* kostnader och skador som hans verksamhet medför. Partiellt tillämpad innebär principen att förorenaren skall stå för de kostnader som *lagstiftaren anser behövs* för att täcka kostnaderna.¹⁴⁰ Enligt Darpö bör principen tolkas som öppen för den lösning på adressatfrågan som är effektivast från miljövardssynpunkt och samtidigt utgör en rättfärdig lösning på ansvarsfrågan.¹⁴¹ Jag anser att det är en riktig tolkning och att lagstiftaren i det avseendet också bör fokusera på vem som har de ekonomiska förutsättningarna för att kunna bära kostnaderna. I både miljöbalken och EPA Part II A görs en skälighetsbedömning i ansvarsfrågan, där det finns en möjlighet för miljömyndigheterna att ta hänsyn till detta.¹⁴²

I många fall leder bedömningarna att kostnaderna faller på staten. Det brittiska rättsfallet National Grid Gas, som jag berörde i avsnitt 4.3.3, visar på en motvilja hos brittisk domstol när det gäller att tillämpa EPA Part II A retroaktivt, trots att lagreglerna tydligt anger detta. Men menar att eftersom reglerna som medför att ansvaret skall överföras till den efterföljande verksamhetsutövaren inte fanns när man tog över verksamheten och det därför skulle framstå som oskäligt att denne fick bära kostnaderna. Man för en diskussion kring principen förorenaren betalar, och menar dock det kan vara motiverat med en retroaktiv tillämpning av principen i vissa fall.¹⁴³ Den brittiska lagstiftningen har traditionellt sett alltid haft ett strängt ansvar när det gäller störningar(”statutory nuisance”) och ansvaret är knutet till skadan oavsett vid vilken tidpunkt denna ägde rum. Det finns inget direkt krav på förutsebarhet i den brittiska miljörätten när det gäller offentlighetsrättsligt ansvar för förorenad mark, utan enbart när det gäller skadeståndsrättsliga ansvarsfrågor mellan enskilda. Det är därför inte fråga om någon retroaktivitet i egentlig mening.¹⁴⁴ De engelska domstolarna avgör i slutändan hur reglerna skall tillämpas och det är viktigt att poängtera att det finns en möjlighet att domstolen har tolkar ansvarsreglerna annorlunda i ett annat rättsfall.

I Sverige finns det utrymme i systemet för att utkräva ansvar för historiska miljöskulder, även från de som inte de facto bidragit till föroreningen till exempel markägare och efterföljande verksamhetsutövare. Motivet till det torde bland annat vara att den som har fördelen av en åtgärd också skall stå för den.¹⁴⁵ Grundregeln förorenaren betalar är relativt otydlig och det klaraste besked som den kan ge är vem som *inte skall betala*.

---

¹³⁹ A.a.s.180.

¹⁴⁰ Westerlund, S, 2003, s.188.

¹⁴¹ Darpö, J, 2001, s.32ff.

¹⁴² I EPA Part II A finns också ett antal olika test som bidrar till att kanalisera ansvaret till den som har störst del i föroreningarna.

¹⁴³ National Grid Gas plc. vs. The Environment Agency, (p.32 och 35)

<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200607/ldjudgmt/jd070627/grid-1.htm>

¹⁴⁴ Darpö, J, 2001, s.153 och 337.

¹⁴⁵ Darpö, J, 2001, s.30.

Syftet bakom principen är att skattebetalarna inte skall behöva stå för kostnaderna. För att det skall vara möjligt att undvika det, måste lagreglerna möjliggöra att ansvaret kan gå över på andra än den ursprunglige förorenaren, under vissa angivna förutsättningar. Givetvis finns det situationer då det är uppenbart oskäligt att kostnaderna faller på till exempel privatpersoner, men i de fall då det är fråga om en verksamhetsutövare som tagit över en förorenande verksamhet bör denne stå för efterbehandlingen.

Källförteckning

Offentligt tryck

Prop.1985/86:1, *Ny plan- och bygglag*
Prop.1997/98:45 del 2, *Ny miljöbalk*
Prop.2004/05:150, *Svenska miljömål - ett gemensamt uppdrag*
Prop.2006/07:95, *Ett utvidgat miljöansvar*
Prop.2006/07:122, *Ett första steg för en enklare plan- och bygglag*

Motion 2007/08: MJ443, *Privata fastighetsägares betalningsansvar för efterbehandling av förorenad mark*, Katharina Köhler m.fl. (s)

Litteratur

Darpö, Jan, *Eftertanke och förutseende – en rättsvetenskaplig studie om ansvar och skyldigheter kring förorenade områden*, Uppsala Universitet, Uppsala, 2001.
[cit. Darpö, J., 2001]

Michanek, Gabriel och Zetterberg, Charlotta, *Den svenska miljöretten*, 2:a upplagan, Iustus förlag, Uppsala 2008.

Westerlund, Staffan, *Miljörättsliga grundfrågor 2.0*, Åmyra förlag, Uppsala, 2003

Rapporter och artiklar

Darpö, Jan, *Om ansvar för miljöskulder i mark och vatten*, Rapport 4252, Naturvårdsverket, Stockholm, 2003.
[cit. Darpö, J, 2003]

Dealing with contaminated land in England, Progress in 2002 with implementing the Part IIA regime, The Environmental Agency, United Kingdom, 2002
http://www.environment.agency.gov.uk/commondata/acrobat/dealing_with_contaminated_land_i

Efterbehandling av förorenade områden i Västra Götalands län, Regionalt program, Länsstyrelsen, 2007
http://www.o.lst.se/NR/rdonlyres/D38098FA-5DC3-4822-9DB2-8049C10656E4/46347/Regionalt_program_o_lan_2007.pdf

Lägesbeskrivning av efterbehandlingsarbetet, 2007, Naturvårdsverket,
http://www.naturvardsverket.se/upload/07_verksamheter_med_miljopaverkan/efterbehandling_laget_i_landet_efterbehandling/Lagesbeskrivning_2007.pdf

Planning policy statement, PPS23, Annex 2, 2004, Communities and Local Government
<http://www.communities.gov.uk/publications/planningandbuilding/pps23annex2>

Sanering och efterbehandling av förorenade områden genom tillsyn och prövning, Remissversion, 2006-03-31, Naturvårdsverket
http://www.naturvardsverket.se/Documents/remisser/2006/handbok_sanering_efterbehandling/handbok.pdf

Jayne, Michael, *The suitable for use approach: valuation and temporal perception of residual risk in contaminated land*, The Royal Institution of Chartered Surveyors, 1997.

http://www.rics.org/NR/rdonlyres/5D3292D2-642E-496F-AC28-60D1F2AE6ED1/0/suitable_for_useapproach_19970101.pdf

Kibble, Edward och Wilder, Lisa, *Have any polluters paid yet?*, Environmental Law, Nr.6, 2007.

http://www.iclg.co.uk/index.php?area=4&show_chapter=716&ifocus=1&kh_publications_id=34

O'Hara, John, Privatised industries escape liability for historic land contamination in the UK, Minter Ellison Lawyers

<http://www.minterellison.com/public/connect/Internet/Home/Legal+Insights/Alerts/LU-UK+land+contamination>.

Övriga källor

Bengtsson, Bertil, Bjällås, Ulf, Rubenson, Stefan samt Strömberg, Rolf, *Miljöbalken - En kommentar på Internet*. Norstedts Juridik, 2007

Utländsk lagtext

Environment Protection Act 1995 (c.25), EPA Part II A

http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1995/ukpga_19950025_en_6

Circular 01/2006 Environmental Protection Act 1990: Part IIA, The Department of Food and Rural Affairs, September 2006.

<http://www.defra.gov.uk/environment/land/contaminated/pdf/circular01-2006.pdf>

Internet

Beresford, C.T, ICLR, The Incorporated Council for Law Reporting

<http://www.lawreports.co.uk/WLRD/2007/HLPC/jun0.5.htm>

Konjunkturinstitutet

<http://www.konj.se/miljoekonomi/forskning/utvarderingavdetstatligabidragettillsaneringavfororenadeomraden.4.619ef9f0108afb51e9d8000116906.html>

Miljömålsportalen

http://www.miljomal.nu/om_miljomalen/miljomalen/mal4.php#gift_6, Miljömålsportalen

Naturvårdsverket

www.naturvardsverket.se

The Environment Agency

<http://www.environment-agency.gov.uk/subjects/landquality/113813/781510/781563/?version>

The United Kingdom Parliament

<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200607/ldjudgmt/jd070627/grid-1.htm>

Rättsfall

KN/B 1/92

KN/B 249/94

KN/B 15/95

RÅ 1997 ref. 12

National Grid Gas plc. vs. The Environment Agency, House of Lords, 27 juni, 2007